

8. Середня заробітна плата за видами економічної діяльності за місяць у 2012 році / Держ. ком. статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Анотація

Стаття присвячена проблемам оподаткування доходів фізичних осіб в Україні, дослідженню соціально-регулюючої ролі податку на доходи фізичних осіб, впливу застосування податкових ставок на величину доходів платників, відповідності принципам рівності та соціальної справедливості.

Ключові слова: податки, податкова система, податок на доходи фізичних осіб, податкові ставки, Податковий кодекс.

Аннотация

Статья посвящена проблемам налогообложения доходов физических лиц в Украине, исследованию социально-регулирующей роли налога на доходы физических лиц, влиянию применения налоговых ставок на величину доходов плательщиков, соответствию принципам равенности и социальной справедливости.

Ключевые слова: налоги, налоговая система, налог на доходы физических лиц, налоговые ставки, Налоговый кодекс.

Annotation

The article is devoted the problems of taxation of profits of physical persons in Ukraine, to research socially-regulative role of tax on the profits of physical persons, to influence of application of tax rates on the size of profits of payers, accordance to principles of equality and social justice.

Key words: income taxes, tax system, income tax, tax rates, Internal revenue code physical persons.

УДК 336.717

Латунова К.Б.,
аспірант кафедри економіки та фінансів,
Харківський національний університет внутрішніх справ

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «СИСТЕМА СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ БАНКУ»

Постановка проблеми. Світова фінансово-економічна криза, наслідками якої стало уповільнення макроекономічної динаміки, зростання зовнішньої заборгованості, девальвація національної грошової одиниці, зниження ділової активності в економіці, негативно позначилася і на роботі вітчизняного банківського сектора, зумовивши скорочення ресурсного потенціалу банків через масове вилучення коштів з вкладних рахунків, зростання проблемної заборгованості за кредитами і, як наслідок, погіршення якості кредитного портфеля та банківських активів в цілому. Це призвело до скорочення прибутковості як окремих банків, так і банківського сектора в цілому протягом 2009-2011 рр. через збільшення сум відрахувань на формування резервів для покриття втрат від кредитної діяльності, продаж проблемних кредитів за вартістю, нижчою за балансову, зниження доходів від основної діяльності та зростання вартості залучених ресурсів. Поступова стабілізація вітчизняної економіки протягом 2011-2012 рр. зумовлює необхідність стимулювання якісних зрушень кредитної активності банків в напрямі посилення її інвестиційної спрямованості для задоволення зростаючих потреб реального сектора економіки у додатковому фінансуванні. За цих обставин, зростає потреба у зміні парадигми управління кредитним ризиком банку як одного з найбільш впливових банківських ризиків, реалізація якого може призвести до масштабних збитків банківської діяльності та становити серйозну загрозу ліквідності та фінансовій стійкості банківського сектора в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти управління кредитним ризиком досліджувалися як зарубіжними, так і вітчизняними вченими, фахівцями банківської справи. Так, П. Ковальов [1] досліджує сутність, принципи, етапи та методи управління кредитним ризиком. О. А. Криклій, Н. Г. Маслак [2], Ю. А. Бабічева [3] досліджують сутність поняття «управління кредитним ризиком», а В. О. Фурсова [4] – основні проблеми управління кредитним ризиком. Але, не зважаючи на значну кількість публікацій з даної проблематики, сьогодні залишаються невирішеними низка питань щодо забезпечення комплексності та системності управління кредитним ризиком як основного фактору стимулювання кредитної активності банку у довгостроковій перспективі.

Постановка завдання. Метою роботи є уточнення сутності поняття «управління кредитним ризиком банку» з урахування стратегічної складової управлінського процесу та положень системного

підходу, що дозволить забезпечити його відповідність сучасним умовам ведення банківського бізнесу та тенденціям розвитку теорій управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. На фоні уповільнення процесів економічного зростання важливим завданням для Уряду та Національного банку України є відновлення показників банківського кредитування на докризовому рівні. Але фінансові проблеми банків, зумовлені погіршенням якості активів та кредитного портфеля через зростання проблемної заборгованості за кредитами, скорочення платоспроможного попиту на кредитні ресурси через зростання відсоткових ставок, погіршення фінансового стану підприємств та зниження реальних доходів населення, гальмують кредитну активність банків. За цих обставин, зростає роль управління кредитним ризиком банку, головною метою якого є забезпечення максимальної дохідності кредитного портфеля за допустимого рівня ризику. Вирішення завдання формування збалансованого за показниками «ризик-дохідність» кредитного портфеля та підтримання їх оптимального співвідношення у довгостроковій перспективі, може бути забезпечено на підставі реалізації управлінських заходів, спрямованих на досягнення цілей кредитної політики.

Хоча історія поняття «управління» нараховує більше ніж 2 тисячі років, перший значний інтерес до управління як наукової категорії відноситься до 1911 року, коли Фредерік У. Тейлор Крыловский А. Б. Экономические интересы и стимулирование в системе инвестиционных отношений опублікував свою книгу «Принцип наукового управління», яка традиційно вважається початком визнання управління наукою й самостійною областю досліджень [5].

На сьогодні в економічній літературі запропоновано багато визначень сутності поняття «управління» (табл. 1).

Таблиця 1

Теоретичні підходи до визначення сутності поняття «управління»

Автор	Визначення сутності поняття «управління»
Л. В. Хашиєва	Діяльність, спрямована на досягнення визначених цілей.
Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовський, О. Б. Стародубцева	Свідомий цілеспрямований вплив з боку суб'єктів, органів на людей та економічні об'єкти, здійснюваний з метою спрямування їхніх дій на отримання бажаного результату.
С. В. Мочерний	Процес планування, організації, мотивації та контролю, необхідний для формулювання і досягнення цілей організації.

Джерело : систематизовано автором за даними [6; 7; 8]

Відсутність єдиної точки зору щодо визначення сутності поняття «управління кредитним ризиком» зумовило ряд дискусій щодо його трактування. Висока динамічність змін у зовнішньому і внутрішньому середовищі банку визначає потребу розглядати управління кредитним ризиком банком не як одноразову дію, а як безперервну серію взаємозалежних управлінських функцій, тобто безперервний процес. Аналіз економічної літератури та систематизація існуючих поглядів на визначення сутності поняття «управління кредитним ризиком» дозволяє об'єднати їх в межах чотирьох підходів:

перший підхід розглядає управління кредитним ризиком як процес з чітко визначеними етапами, методами та механізмами [9; 10];

другий підхід визначає управління кредитним ризиком як підсистему загальної системи управління банком та складової ризик-менеджменту [11];

третій підхід розглядає управління кредитним ризиком як сукупність заходів для мінімізації втрат [12];

четвертий підхід визначає управління кредитним ризиком як прогнозування настання ризикової події та необхідність вживання заходів [13].

Інтеграція третього та четвертого підходів дає змогу визначити управлінням кредитним ризиком як сукупність прийомів та методів, за допомогою яких відбувається зниження кількості проблемних кредитів, недопущення імовірнісного відхилення фактичних результатів від запланованих в умовах невизначеності (отримання надприбутків або збитків при настанні ризикової події).

Посилення впливу дестабілізуючих факторів для показників кредитної діяльності банків підвищує роль та значення стратегічної складової управління кредитним ризиком банку. Термін «стратегічне управління» почав використовуватися науковцями на межі 60-70 років ХХ ст. Сьогодні в економічній літературі зустрічається декілька поглядів до визначення сутності категорії «стратегічне управління», що ґрунтуються на положеннях процесного, цільового та системного підходів (табл. 2).

Таблиця 2

Теоретичні підходи до визначення сутності поняття «стратегічне управління»

Автор	Визначення сутності категорії «стратегічне управління»
Відповідно до процесного підходу, стратегічне управління є сукупністю дій, спрямованих на досягнення стратегічних результатів у національному господарстві	
З. Є. Шершньова і С. В. Оборська	Процес, за допомогою якого менеджери здійснюють довгострокове керівництво організацією, визначають специфічні цілі діяльності, розробляють стратегії для досягнення цих цілей, враховуючи всі релевантні зовнішні та внутрішні умови, а також забезпечують виконання розроблених відповідних планів, постійно розвиваючись і змінюючись.
Дж. Хіггінс	Процес управління з метою здійснення місії організації за допомогою управління взаємодією організації з її оточенням.
Відповідно до цільового підходу, стратегічне управління є комплексом завдань, досягнення яких допомагає підприємству утримувати свої позиції на ринку у довгостроковій перспективі	
І. Ансофф	Діяльність, пов'язана з постановкою цілей і задач організації та підтримки взаємовідносин між організацією і оточенням, які дають змогу їй домагатися своїх цілей, відповідають її внутрішнім можливостям і дають змогу залишатися сприйнятливою до зовнішніх вимог.
О. С. Віханський	Таке управління організацією, яке спирається на людський потенціал як основу організації, орієнтує виробничу діяльність на потреби споживачів, гнучко реагує і проводить своєчасні зміни в організації, що відповідають виклику з боку оточення і дають змогу домагатися конкурентних переваг, що в сукупності дає можливість організації виживати в довготерміновій перспективі, досягаючи при цьому своїх цілей.
А. Пірс та Н. Робінсон	Набір рішень та дій з формулювання та виконання стратегій, розроблених для того, щоб досягнути цілей організації.
Відповідно до системного підходу, стратегічне управління є системою, що допомагає в реалізації довгострокових планів організації	
Б. М. Мізюк	Досить складна система, що становить динамічний процес аналізу, вибору стратегій, планування, забезпечення і реалізації розроблених організацією планів.

Джерело : систематизовано автором за даними [14; 15; 16; 17; 18; 19]

Відповідно до положень процесного та цільового підходу, стратегічне управління кредитним ризиком банку розглядається як процес, орієнтований на досягнення запланованого результату, що складається з певної послідовності дій. Використання положень системного підходу дозволяють розглядати стратегічне управління кредитним ризиком банку як цілісну систему, головні властивості якої визначаються складом і властивостями її складових елементів та забезпечують динамічне врахування усієї множини факторів, що впливають на управлінські рішення.

Висновки з проведеного дослідження. З наведеного вище можна зробити такі висновки. Формування ефективної системи стратегічного управління кредитним ризиком банку є першочерговим та відповідальним завданням топ-менеджменту. Це пояснюється тим, що управління кредитним ризиком в умовах дестабілізуючого впливу зовнішнього та внутрішнього середовища має бути спрямоване на підтримання дохідності банківської установи у довгостроковій перспективі. Поєднання положень процесного, цільового та системного підходів дозволило уточнити сутність та зміст поняття «стратегічне управління кредитним ризиком банку», під яким будемо розуміти управлінський процес, що складається з певних етапів, методів та механізмів та спрямований на розробку та реалізацію ефективних стратегій щодо мінімізації кредитного ризику та скорочення можливих збитків банківської діяльності через зростання проблемної заборгованості за кредитами у довгостроковій перспективі. Погодження дій керівництва, що забезпечується в процесі реалізації кредитної стратегії, дозволяє забезпечити ефективну і результативну взаємодію структурних підрозділів банку між собою та із зовнішнім середовищем. Використання положень системного підходу дозволило розглядати стратегічне управління кредитним ризиком як цілісну систему, що складається з сукупності взаємопов'язаних елементів, об'єднаних єдністю мети та функціональною цілісністю. У свою чергу система стратегічного управління кредитним ризиком банку є складовою ризик-менеджменту банку. До особливостей системи стратегічного управління кредитним ризиком банку можна віднести такі: система стратегічного управління кредитним ризиком банку – це складна система пересічних характеристик його елементів; елементи системи управління повинні функціонувати в сукупності та одночасно, що обумовлює необхідність забезпечення погодженості та збалансованості між структурними елементами системи в процесі розробки та реалізації стратегії мінімізації кредитного ризику. Подальші дослідження полягатимуть в обґрунтуванні механізмів стратегічного управління кредитним ризиком банку.

Бібліографічний список

1. Ковалев О. П. Концептуальные вопросы управления кредитными рисками / О. П. Ковалев // Управление финансовыми рисками. – 2005. – № 4. – С. 12-21.

2. Криклій О. А. Управління кредитним ризиком банку : [монографія] / О. А. Криклій, Н. Г. Маслак. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. – 86 с.
3. Бабічева Ю. А. Українські банки: проблеми росту і регулювання / Ю. А. Бабічева, Е. В. Мостова. – К. : Економіка, 2006. – 278 с.
4. Фурсова В. А. Секьюритизация активов как способ управления финансовыми рисками / В. А. Фурсова // Економіка розвитку. – 2005. – № 1. – С. 49-55.
5. Taylor W. F. Principles of Scientific Management / W. F. Taylor. – New York : Harper & Row, 1911. – 76 p.
6. Хашиєва Л. В. Сутність і поняття стратегічного управління / Л. В. Хашиєва [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Tpdu/2009_4/doc/1/14.pdf
7. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь / Райзберг Б. А., Лозовский Л. Ш., Стародубцева Е. Б. – М. : ИНФРА-М, 1997. – 479 с.
8. Економічний словник-довідник / [ред.-упоряд. С. В. Мочерний]. – К. : Феміна, 1995. – 368 с.
9. Управління банківськими ризиками : [навч. посіб.] / [Примостка Л. О., Чуб П. М., Карчева Г. Т. та ін.] ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. О. Примостки. – [Вид. 2-ге, без змін]. – К. : КНЕУ, 2009. – 600 с.
10. Методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України : Постанова Правління Національного банку України № 361 від 02.08.2004 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v0361500-04>
11. Васюренко О. В. Сучасні концепції управління кредитним ризиком як основні складові процесу управління кредитним ризиком банку / О. В. Васюренко, В. Ю. Подчесова [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ape/2011_1/APE-2011-01/170-177.pdf
12. Малахова О. Напрями оптимізації роботи банків щодо управління кредитним ризиком / О. Малахова [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/svfin/2008_2/15-101.pdf
13. Вовк В. Я. Кредитування і контроль : [навч. посіб.] / В. Я. Вовк, О. В. Хмеленко. – К. : Знання, 2008. – 463 с.
14. Шершньова З. Є. Стратегічне управління : [навч. посіб.] / З. Є. Шершньова, С. В. Оборська. – К. : КНЕУ, 1999. – 384 с.
15. Higgins J. M. Organizational Policy and Strategic Management. Text and Cases / J. M. Higgins. – [2-nd ed.]. – Chicago : The Dryden Press, 1983. – 237 p.
16. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф ; [сокр. пер. с англ.]. – М. : Изд-во «Экономика», 1989. – 520 с.
17. Виханский О. С. Стратегическое управление / О. С. Виханский. – М. : Изд-во МГУ, 1995. – 360 с.
18. Pearse J. A. Strategic Management / J. A. Pearse, R. B. Robinson. – [2-nd ed.]. – Homewood Ill : Richard D. Irwin, 1985. – 268 p.
19. Мізюк Б. М. Стратегічне управління : [підручник] / Б. М. Мізюк. – [2-ге вид., переробл. і доповн.]. – Львів : Магнолія плюс, 2006. – 392 с.

Анотація

В статті розглянуто існуючі підходи та узагальнено сутність поняття «стратегічне управління кредитним ризиком банку». Поєднання положень процесного, цільового та системного підходів дозволили розкрити його зміст відповідно до сучасних тенденцій ведення банківського бізнесу та розвитку теорій управління.

Ключові слова: кредитний ризик банку, стратегічне управління кредитним ризиком банку, система стратегічного управління кредитним ризиком банку.

Аннотация

В статье рассмотрены существующие подходы и обобщена сущность понятия «стратегическое управление кредитным риском банка». Сочетание положений процессного, целевого и системного подходов позволило раскрыть его содержание в соответствии с современными тенденциями ведения банковского бизнеса и развития теорий управления.

Ключевые слова: кредитный риск банка, стратегическое управление кредитным риском банка, система стратегического управления кредитным риском банка.

Annotation

In the article the existing approaches and the notion of «strategic management of the bank's credit risk» have been generalized. The combination of the provisions of the process, targeted and systematic approaches have been allowed to reveal its contents in accordance with the modern tendencies of the banking business and the development of the theories of management.

Key words: credit risk of the bank, strategic management of the bank's credit risk, system of strategic management of credit risk of the bank.